

ГАРТ

K-6524
170652

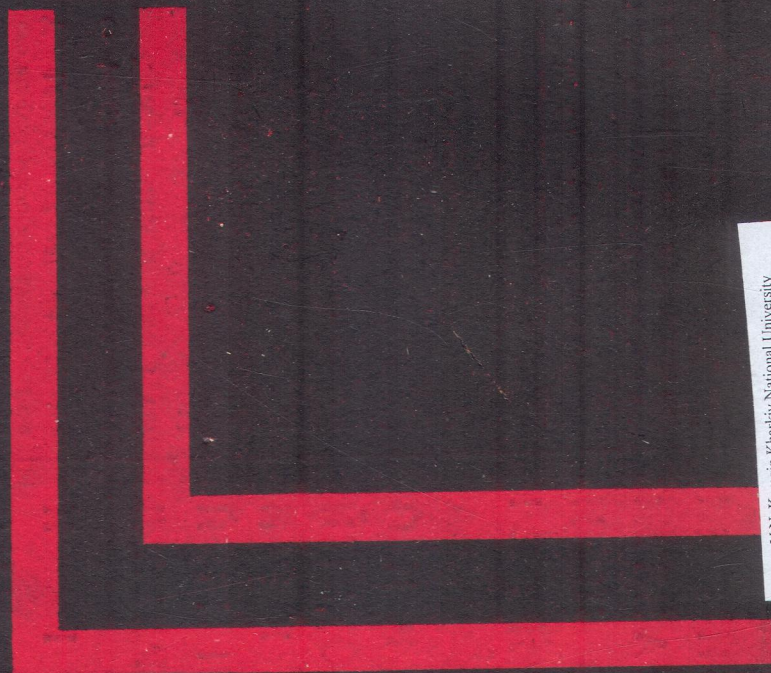
0
3
9
1

Д

В

У

HART

V.N. Karazin Kharkiv National University

00721173

3

ЦІНА
75
КОП.

ГАРТ

А Р Т

ВСІМ, ХТО ХОЧЕ ПРОТЯГОМ 1930 РОКУ БУТИ В КУРСІ СПРАВ ПРОЛЕТАРСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Й ЗНАЙОМИТИСЯ СВОЄЧАСНО З НОВИМИ ТВОРАМИ ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ТАК УКРАЇНСЬКИХ, ЯК І ЗАКОРДОННИХ, НАГАДУЄМО:

ЧИТАЙТЕ ★ ПОШИРЮЙТЕ ★ ЖУРНАЛ „ГАРТ“

ОРГАН ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ ★ ЧЕТВЕРТИЙ РІК ВИДАННЯ ★ ЗА РЕДАКЦІЄЮ: І. КИРИЛЕНКА (ВІДПОВІД. РЕДАКТОР), В.КОРЯКА, Б. КОВАЛЕНКА, І. КУЛИКА, І. МИКИТЕНКА, Г. ОВЧАРОВА, С. ШУПАКА

В „ГАРТІ“ 1930 РОКУ ЧИТАЙТЕ:

РОМАНИ, ПОВІСТІ, ОПОВІДАННЯ, НОВЕЛИ, ПОЕМИ, ВІРШІ, ПОДОРОЖІ, ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ СТАТТІ, НАРИСИ, РЕПОРТАЖІ, НОТАТКИ, ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ, ЛІТЕРАТУРНІ ПАРОДІЇ, УКРАЇНСЬКУ Й ЗАКОРДОННУ ХРОНІКУ І Т. ІН. КРІМ ТВОРІВ УКРАЇНСЬКИХ ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ, ЖУРНАЛ МІСТИТИМЕ ТВОРИ ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ, А ТАКОЖ ПЕРЕКЛАДИ З ВИДАТНИШИХ ЧУЖОЗЕМНИХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПИСЬМЕННИКІВ

НАШІ СПІВРОБІТНИКИ:

В. Антоноук (Харків), М. Альбертон (Дніпропетровське), Анрі Барб'єс (Париж), В. Бобинський (Львів), Владіслав Броневські (Варшава), Б. Буачіде (Тифліс), Йоганнес Р. Бехер (Берлін), М. Бірюков (Харків), Ф. Вайскопф, Еріх Вайнерт (Берлін), Роберт Вульф (Нью-Йорк), Вайль (Прага), М. Волінець (Канада), А. Габор (Москва), Карл Грюнберг, Альберт Готопп, Клявс, Герман (Берлін), Майкл Голд (Нью-Йорк), К. Гордієнко, М. Гаско, С. Голованівський (Харків), М. Дубовик, Ю. Дубков (Київ), А. Дикий, М. Доленго, І. Дорожний, І. Дубинський, (Харків), Д. Загул (Київ), Ом. Заратустра, Наталя Забіла, М. Зісман (Харків), Ю. Зоря (Київ), Мате Залка (Москва), Мирослав Ірчан (Харків), Бела Ілеш (Москва), Гейнц Каган (Москва), П. Козланюк (Львів), Курт Ігдебєр (Берлін), В. Клементіс (Братіслава), К. Кессер (Кельн), Франц Корічонер (Відень), Є. Крук (Нью-Йорк), Б. Коваленко, М. Козоріс (Київ), А. Клочка, В. Коряк, І. Кулик, Ів. Кириленко, В. Кузьміч, М. Качанюк (Харків), Іван Ле (Артемівське), О. Лан (Київ), М. Ледянюк (Харків), С. Ю. Масляк (Прага), Май Дніпрович (Балта), І. Микитенко, М. Майський, М. Мотузка (Харків), В. Миколіук (Одеса), Я. Мацевіч (Зінов'ївськ), М. Новицький (Харків), Гергарт Поль (Берлін), Л. Підгайний (Київ), П. Меда (Одеса), Л. Первотайський, Л. Понтек, В. Рунін (Харків), Аптон Сінклер (Нью-Йорк), Суат-Дервіш-Ханум (Константинопіль), Я. Савченко, Л. Смілянський (Київ), В. Сосюра, Лев Скрипник (Харків), Л. Селіван (Одеса), В. Сутирін, А. Селівановський (Москва), Микола Тарновський (Нью-Йорк), І. Толчій (Сталіно), С. Тудор (Львів), М. Терещенко (Київ), Ів. Ткачук, П. Усенко, С. Федчишин (Харків) Дм. Чепурний (Київ), М. Шеремет, А. Шмигельський, Ю. Шовкопляс (Харків), С. Шупак (Київ), Н. Шербина, В. Юрінець (Харків), Бруно Ясенський (Москва), С. Яровий (Зінов'ївськ) та інші.

П Е Р Е Д П Л А Т А :
на 1 рік — 6 крб., на 6 міс. — 3 крб. 25 коп., на 3 міс. — 1 крб. 75 коп., на 1 місяць — 65 коп. Окреме число — 75 коп.

П Е Р Е Д П Л А Т У П Р И Й М А Є :
СЕКТОР ПЕРІОДВИДАНЬ ДВУ (Харків, Сергіївська площа, Московськй ряді, № 11), УПОВНОВАЖЕНІ, ФІЛІЇ ТА КНИГАРНІ ДВУ, ПОШТ. КОНТОРИ ТА ЛИСТОНОШІ ПО ВСІХ МІСТАХ УСРР
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: ХАРКІВ, ПУШКІНСЬКА, № 46, ТЕЛ. 57-23

ГАРТ

ПЕРШОМУ ПЛЕНУМОВІ МІЖНАРОДНОГО БЮРА РЕВОЛЮЦІЙНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ, ЩО ЗБИРАЄТЬСЯ В СТОЛИЦІ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ,
ПАЛКЕ ТОВАРИСЬКЕ ПРИВІТАННЯ ВІД ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ
ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ (ВУСПН)!

Ձեռքից ձեռնացրի Ներածի Ներդրու-
յի հոնն ձեռքիցից միջհարա յայ-
ժոհն ձեռն Ներածի հոնն հյշարոյ-
ցոմնի զօրհիսլի հոնն ձեռն
չը չընքն.

Ukraina Suralar markazında toplanan birinci
boshqarmilab inqilabi xodbiyat bizerux plenumuna
suralar ittifaci jamuclarından (v-u-s-p-p) atzle
arqadashe selame.

Центральна Наукова
БІБЛІОТЕКА при ХДУ
inv. № 170652

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

1332.
874

H

A

R

T

ПЕРВОМУ ПЛЕНУМУ МЕЖДУНАРОДНОГО
БЮРО РЕВОЛЮЦИОННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ,
СОБИРАЮЩЕМУСЯ В СТОЛИЦЕ СОВЕТСКОЙ
УКРАИНЫ, ПЛАМЕННЫЙ ТОВАРИЩЕСКИЙ
ПРИВЕТ ОТ ВСЕУКРАИНСКОГО СОЮЗА ПРО-
ЛЕТАРСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ (ВУСПП)!

א פלאמיקן כאווערישן גרוס דעם
ערשטן פלענום צווישנפעלקערלעכן ביוראָ
רעוואָלוציאָנערער ליטעראַטור, וואס קומט
פאַר אין הויפטשטאָט פון ראַטנאוקראַינע.
אַלוקראַינישער פאַרבאַנד פון פראָלעטאַרישע
שרייבער (וויספפ)

FLAMMENDE GRÜSSE VOM ALLUKRAINISCHEN
BUNDE PROLETARISCHER SCHRIFTSTELLER
(WUSPP) AN DAS ERSTE IN DER HAUPTSTADT
DER SOVIETUKRAINE STATTFINDENDE PLE-
NUM DES INTERNATIONALEN BÜROS DER RE-
VOLUTIONÄREN LITERATUR!

SALUT ARDENT DES ÉCRIVAINS PROLÉTAIRES
DE L'ASSOCIATION PANUKRAINIENNE (VUSPP)
AU PREMIER PLENUM DU BUREAU INTERNA-
TIONAL DE LA LITTÉRATURE RÉVOLUTION-
NAIRE, QUI A LIEU DANS LA CAPITALE
DE L'UKRAINE SOVIÉTIQUE!

LITERARISCHE UND KRITISCHE MONATS
SCHRIFT DES ALLUKRAINISCHEN VERBANDES
PROLETARISCHER SCHRIFTSTELLER «WUSPP»
REDAKTERT VON: I. KYRYLENKO, B. KOWALENKO, W. KORJAK,
I. KULYK, I. MYKYTENKO, H. OWTSCHAROW, S. SCHTSCHUPAK
STAATSVERLAG DER UKRAINE SEPTEMBER 1930

Г А Р Т

ЛІТЕРАТУРНО
ХУДОЖНІЙ ТА
КРИТИЧНИЙ
ЖУРНАЛ ВСЕ
УКРАЇНСЬКОЇ
СПІЛКИ ПРОЛЕ
ТАРСЬКИХ ПИ
СЬМЕННИКІВ

IV-ТИЙ РІК ВИДАННЯ
РЕДАГУЮТЬ: І. КИ
РИЛЕНКО, Б. КОВА
ЛЕНКО, В. КОРЯК,
І. КУЛИК, І. МИКИ
ТЕНКО, Г. ОВЧАРОВ,
С. Щ У П А К
Д Е Р Ж А В Н Е
ВИДАВНИЦТВО
У К Р А Ї Н И
1 9 3 0

В Е Р Е С Е Н Ь

№ 9

ПЕРШАМУ ПЛЕНУМУ МІЖНА-
РОДНАГО БЮРА РЭВАЛЮЦЫЙНАЙ
ЛІТЭРАТУРЫ, ЯКІ СБІРАЕЦЦА ў
СТАЛІЦЭ САВЕЦКАЕ УКРАЇНЫ,
ГАРАЧАЕ СЯБРОЎСКАЕ ПРЫВІ-
ТАНЬНЕ АД ўСЕУКРАЇНСК.САЮЗУ
ПРАЛЕТАРСКІХ ПІСЬМЕНЬНІКАЎ!

PIERWSZEMU PLENUMOWI BIURA
MIEDZYNARODOWEGO LITERA-
TURY REWOLUCYJNEJ, CO SIE
ZBIERA W STOLICE UKRAINY RÁ-
DZIECKIEJ, TOWARZYSKIE GORACE
PRZYWITANIE OD SPÓLKI WSZEC-
UKRAJINSKIEJ PISARZÓW PROLE-
TARSKICH!

THE ALL-UKRAINIAN ASSOCIATION
OF PROLETARIAN WRITERS
(VUSPP) SENDS ITS FERVENT
GREETINGS TO THE FIRST PLENUM
OF THE INTERNATIONAL BUREAU
OF THE REVOLUTIONARY LITERA-
TURE, THAT IS TAKING PLACE
IN THE CAPITAL OF THE SOVIET
UKRAINE!

68

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літописі Укр. Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших покажчиках Української Книжкової Палати

Обкладинка художника
А. Страхова

Перша друкарня ДВУ
ім. Г. І. Петровського. Укруп-
новліт № 5219. 22/X 1930
Замовлення № 1765. Тираж
2300 примірників

За призначенням Першого Видавництва
Укр. Друк. Дирекції
визначено
визначено
визначено (Л. М. М.)

І. МИКИТЕНКО

ДО ПЛЕНУМУ МІЖНАРОДНЬОГО БЮРА РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I

Пленум Міжнародного Бюра революційної літератури збирається у надто складний і відповідальний історичний момент. Завдання цього Пленуму також складні і відповідальні.

У вогні ударництва, в атмосфері високої трудової напруженості, в переможному дзвоні металю, що гуде як грізне й невблаганне нагадування тим, хто відстає від темпів соціалістичного будівництва,— ми вступаємо у третій рік п'ятирічного пляну.

На прапорі нашого сьогодні горять страшною для ворога й движною для героїв соціалістичного змагання силою — слова: „Справа честі, справа слави, справа відваги і героїства“.

В цей час слизькі, холодні пальці економічної кризи щоразу дужче й послідовніше стискають горлянку світового імперіялізму. Температура хижацьких ринків падає катастрофічно, як у хорого на холеру.

В імперіялістичній Австрії на всю державу залишається одна-однісінька домна — з п'яти, що саяк-так іще куріли 1922 року.

Піلسудська Польща знову громить і нищить українські культурні заклади, заливає землю кров'ю українського трудящого селянства й гістерично вигукує „не згінєла“ — в лице голодній, безробітній Лодзі.

Берлінська біржа тріщить під грізний похід революційного німецького пролетаріату. Англія, Франція,

6 Японія, Сполучені Штати клацають зубами і зброєю, але не можуть нічого вдіяти з примарами криз, безробіття й занепаду і всю свою зненависть засуджених на загибель, під „гімни“ соціально-фашистів і зрадників робітничої кляси, перековують на мечі проти Союзу Рад.

За таких умов збирається в столиці Соціалістичної України Пленум Міжнародного Бюро революційної літератури.

II

Література Радянського Союзу, одна з найповажніших ділянок нашого ідеологічного фронту, що виросла й зміцнилася в жорсткій класовій боротьбі, попри всі свої хиби, груповщину і кволість темпів, уже починає включатися в класову практику пролетаріату. Так, принаймні, стоїть справа щодо пролетарської фалянги нашої літератури.

Пролетарські письменники, усвідомлюючи раз-у-раз глибше й повніше ту просту істину, що поза конкретною, оперативною участю кожного з них у боротьбі за п'ятирічку не залишається можливостей творити літературу, гідну пролетарської кляси, мобілізують себе на вугляний, металевий, колгоспний фронти, перешиковують свої лави, рішуче перебудовують методи роботи своїх організацій, уперто й настирливо дошуковуються творчої методи пролетарської літератури.

Російська Асоціація пролетарських письменників (РАПП) в РСФРР, Всеукраїнська Спілка пролетарських письменників — ВУСПП та „Молодняк“ на Україні, АПП Закавказзя та Білоруси оголошують призов нового покоління в літературу — ударників, робітників від варстату.

Боротьба за гегемонію пролетарської літератури, конкретизувавшись останніми роками й давши проле-

тарській літературі реальні, незаперечливі перемоги, ставить сьогодні саму проблему гегемонії з пляну перспективного у бойовий фокус найближчих років.

У цей час підмінювати мільйоновий пролетарський літературний рух, чинник культурної революції й перекошування людського матеріалу, епізодичним „робоче-любством“, інкубацією вибранців, хоч би й з лав пролетаріату, значить плестися в хвості подій, жалюгідно пристосовуватись до умов, перекручувати завдання пролетарської літератури. Проти цього перекручування пролетарська література мусить скеровувати всю силу нещадного й безжального вогню.

Виховання найширших лав нового покоління в дусі жовтневих традицій пролетарського літературного руху, без будь-якого приховування всіх величезних труднощів, що стоять і виникатимуть надалі перед цілою пролетарською літературою і перед кожним пролетарським письменником, зокрема; оробітнення пролетарських літературних лав зверху до низу; більшовизація всієї роботи пролетарського письменника — це ті гасла, що з ним мусить прийти пролетарська література СРСР на пленум Міжнародного бюро.

III

Українська пролетарська література, зокрема, зростала в боях не лише з одвертим клясовим ворогом, а й з тими агентами буржуазії, непманства й куркульства, що ховалися за декораціями „блакитного неба“ й „жовтих степів“, з націоналістичними трубадурами буржуазного відродження, з троцькістами, упадниками й маловірами.

Тим то клясовий фронт української пролетарської літератури, з'єднавши свої лави з загонами пролетлітератури народів Союзу РСР, має величезний досвід

інтернаціональної роботи. І цей досвід ми мусимо поширити й зафіксувати на пленумі МБРЛ.

ВУСПП і „Молодняк“, передові загони пролетарської літератури на Україні, зростаючи під пильним проводом партії, виконали і далі виконуватимуть ролю бійців проти національної обмежености, хуторянства й назадництва, проти психологічної Європи й азійського ренесансу, проти ідеї українського месіянзму, за вихід української літератури на широку класову інтернаціональну арену,— в сім'ю революційних літератур всесвіту.

Українську революційну літературу ще дуже мало знають ті братні загони, що входять до Міжнародного Бюро. Але два роки тому її знали ще менше. Її не знали зовсім!

Безперечна заслуга в нав'язуванні міжнародніх зв'язків української революційної літератури з секціями МБРЛ належить великою мірою ВУСПП'ові. Він мусить і надалі ці зв'язки поглиблювати й зміцнювати. Разом з російськими, грузинськими, білоруськими, єврейськими, вірменськими, татарськими й іншими загонами ВОАПП'у, що їх також вітатиме столиця України на пленумі МБРЛ, ВУСПП мусить твердо і впевнено нести далі прапор інтернаціонального співробітництва з найкращими загонами світової революційної літератури!

IV

Пленум мусить стати бойовою трибуною, на якій по-революційному розв'язуватимуться пекучі питання міжнароднього літературного руху. Цих питань аж надто багато, і всі вони мають для нас величезне принципове значення.

Ми вважаємо, що позиція Анрі Барбюса в журналі „Монд“ переросла значення окремішнього явища, яке

має обговорюватись льокально. Навпаки, ми твердимо, що лінія „Монду“ на мирне співробітництво з соціал-угодовцями, зрадниками й ворогами Радянського Союзу, курс на, так званий, „позапартійний об'єктивізм“, що під його забралом наклепники й продажні пера розкладають і отруюють свідомість революційного пролетаріату,— не є наша лінія, не є політика Міжнародного Бюра революційної літератури.

Тим то питання про „Монд“ мусить перерости в принципове питання тактики всіх секцій МБРЛ і їхніх друкованих органів.

Так само велике принципове значення має для нас та організаційно-політична і творча (що завжди буває зв'язана з організаційно-політичною) дискусія, що відбувається в Бунді пролетарських революційних письменників Німеччини. Ліві закрути, в яких винен був т. Андор Габор, як і невиразна позиція т. Франца Вайскопфа, зрештою ллють воду на той млин, що крутить крилами у праву руч від політичної лінії МБРЛ.

Отже, з трибуни пленуму, крім питань творчих, що стоятимуть на порядку денному, треба насамперед якнайпослідовніше обговорити й установити літературно-політичну плятформу Бюра, щоб уникнути надалі будь-якої аморфности чи невиразности в ній.

Ми можемо навіть декого загубити з тих, що були з нами. Але в цьому не буде нічого ні дивного, ні несподіваного. За доби смертельних класових боїв одні падають, інші зраджують, а ще інші приходять до пролетаріату.

Така логіка боротьби.

V

Поруч організаційно-політичних питань і одної з основних доповідів, саме доповіді Наркома Освіти УСРР, т. М. О. Скрипника, про культурну революцію

10 в СРСР, стоятимуть безперечно й принципові творчі питання революційної літератури.

Боротьба пролетарської літератури в СРСР за пролетарський реалізм, як стилеву домінанту нашої епохи, не ізольована від тих творчих шукань, що є в революційних загонах світової літератури. Американський пролетарський поет Майкл Голд, пропагуючи пролетарський реалізм, в одному з останніх чисел редагованого від нього журналу „Нью месес“, визначає його так: „Швидкість дії, ясність форми, точність малюнку — ось основні принципи пролетарського реалізму“.

Не зважаючи на те, що ця формула безперечно неповна, мусимо проте відзначити самий факт: стилеві шукання революційної літератури йдуть в напрямі реалістичному. Вони не мають нічого спільного з романтичними співами розмагнічених чи екзальтованих, чи „патріотично“ піднесених буржуазних майстрів. Вони заперечують ремаркістів з неменшою силою, ніж суцільну буржуазно-психологічну гіпертрофію в образі Пруста.

І якщо зараз нашим товаришам ясна лише формула: „швидкість дії, ясність форми, точність малюнку“, то пленум МБРЛ мусить насамперед ствердити філософський ґрунт, що з нього лише й може розвиватися стиль пролетарської літератури.

А цей ґрунт є філософія діалектичного матеріалізму.

VI

Нарешті пленум мусить стати трибуною великого міжнароднього антиімперіялістичного мітингу. На доповідь тов. Йоганеса Р. Бехера про військову небезпеку і завдання революційної літератури виступатимуть представники японської, англійської, французької, чеської, угорської, польської, німецької, латвійської і багатьох інших літератур. Виступатимуть разом з представниками пролетарських літератур народів СРСР,

Цей антиімперіялістичний мітинг мусить прозвучати в столиці Соціалістичної України на цілий світ, мусить відгукнутися в серцях революційного світового пролетаріату, що стоїть на сторожі інтересів СРСР і готується до нових класових боїв проти імперіялістів і погромників. Мусить влити в нього нову віру і бадьорість, нові сили на велику революційну акцію — за світовий Жовтень, за диктатуру пролетаріату!

Хай живе й міцніє міжнародне бюро революційної літератури, бойовий штаб світового ідеологічного фронту!

ЛЕОНІД ПЕРВОМАЙСЬКИЙ
НЕВІДОМІ САЛДАТИ

ТРАГЕМА

Кулику Івану Юліяновичу

— більшовику, поету, вчителю, другу — присвячую

ІНТРОДУКЦІЯ

Невідомі Салдати імперіялістичних армій,
Безіменні борці, що лягли кістьми
В Мазурських болотах, під Верденом, на Марні,—
Бунт ваших болів горить і гримить.

В темних ночах, коли рана землі
Сходить брудною чорною кров'ю,—
Народжуйте силу! Кістяків живопліт
Заплітайте в круте божевільне гроно!

Вставайте з могил! Гримить в барабани!
На мертвих плечах ваших світ — барабан.
Не гроб рабам, бо вмерли рабами,
А бомба і мавзер в руки рабам!

Вставайте з могил! Стоїть під ударом
Республіка Рад — бомба рабам!
Кине наказа нам наш командарм —
Партія — рви грім, барабан!

12 Вставайте з могил! Зброя на зброю.
Багнет на багнет. І світ старий
З вірою, правдою, зрадою старою,—
Спалахне і згорить... згорить!

В пожежі Третього Інтернаціоналу —
Ми збудуємо світ, ясний як світ...
Чуєш? Сурми заграли!
Ми збудуємо світ свій.

ПУНКТ ПЕРШИЙ

Колонна заля Партиїного Комітету в день
евакуації. До Револуції тут містилося Дво-
рянське Зібрання. За колонадою — велетен-
ське вікно. Рух і відгомін евакуації. Теле-
графний апарат.

Рон

Перечитує шойно записану депешу:

„... секретно крп спішно
за дві години здаємо вокзал
бронепоезд з вокзалу останній залп
удар шрапнель мішма
одправка решти ешелонів негайно
підригну команду на станцію підгайна
за бронепоездом зірвати міст
одержання підтвердити крп“

Єсть!

Щось швидко став писати. Написавши по-
дзвонив — зайшов вістовий — Полтава.

Коменданту станції до власних рук.

Полтава Слухаю! Вас чекає товаришка Брук.

Рон Секрети закінчено. Пускати всіх.

Щойно Полтава вийшов — зайшла Іда Брук,
дівчина у довгій кавалерійській шинелі, з кара-
біном на ремені через плече.

Іда Що за порядки? Якийся псих
Чверть години мене не пускає!
Душу вимотав. Я зла, як каїн.
Останні новини?

Рон Здаємо місто.
В запіллі лишаємось — я, Арсен,
Борода та кілька ще комуністів.
Тільки й новин, але в цьому — все.
Більше нічого немає нового,
І нічого гніватись на вістового;
Я приймав секретні депеші,
Він — виконував мого наказу...

Іда Щойно вирушив ешелъон перший
З майном Раднаргоспу та Осназу.
Товаришу Роне! Я не поїду,
Мое місце в запіллі, коло вас...

Рон Про це розкажеш своєму дідові!
Задзвонив телефон. Обое кинулись до трубки.
Рон слухає. У телефон щось сказали і за-
мовкли.

Партком слухає! Осназ? Осназ...
Осназ!

Трубка випала з рук.

Кінець. Рвемо телефони.

Іда Кінець?!

Рон Кінець... і жодних надій!
Наших уперто гонять...

Наче увесь час говорив сам з собою, а тепер
лише помітив Іду — визвірився на неї:

Товаришко, чого вам треба? Йдіть!

Комуністи, Роне, здається не викають.
До чого цей тон? Я лишаюся тут.
Вас так мало. Не треба, щоб кликали
Міцними руками підпирати мету.
Хто має руки, і сам підійде,
Не побоїться опекти долонь...

Підійшла до Рона, поклала руку на чоло,
злякалася — такий він гарячий.

Що тобі, Роне? Ти блідий, як крейда.
Блідий, а чоло, як вогонь...

Рон Прийми свої руки! Ну... прийми сссвої ррруки...
Блідий. Вогонь. Крейда. Чоло.
Від розмов твоїх — дохнуть мухи!
Ач, яким виглядає орлом...
Повторюю тобі від імени організації —
Гвинтівка й шинеля тут ні при чому.
Ідь собі к чорту, далі від грому —
На дворі весна, цвітуть акації,
Будеш зідхати, заламуючи руки,
Читатимеш Олеся та Надсона...

Іда Товаришу Роне!

Рон Революції грюкіт
Не для тендитних дівчаток...

Іда Роне...

Рон Сотню разів називає це ім'я,
Іменем руш на мене війною —
З самого дитинства володію ним я,
А не воно мною.
Ти не залишишся. К чорту! В тил!
Будеш тут з голоду пухнуть?
Чоловікам бої, фронти,
А дівчатам...

Іда Як завжди — к у х н я ?

Заходить Арсен.

Арсен Здоров були, товариші!
Готово? Зараз прийдуть люди.
На вулицях ані душі...
Грузовики не скоро будуть.
Та що це з вами?

Іда вибігла. Рон узявся відрізувати шнур телефону.

Пахне чадом,
Хоч печі ніби й не було.
Чого ви тут оце кричали?
Тобі, брат, Роне, повезло...
Дівча геройське, більшовичка!
Таку хоч на руках носи,
Хоча це й буржуазна звичка...

Рон І ця звичайна, як усі.

Арсен Диви, та що це ти... такий...
Рева не зайшов, а заскочив.

Рева Арсене, де грузовики?
Я мчав з вокзалу на своїх.
Яка волинка на пероні!
І смішно й гірко...

Рон Плач за них!

Рева У комендантському вагоні
Зібралось двадцять душ жінок
І вже погризлися за нари...

Рон
кинув ножа

Жінки погибель комунарів,
Контрреволюції стоног.

Арсен
підняв

А наша Іда?

16 Рон

Знову Іда?
Таких багато, як вона.

Арсен

Її родила громадянська війна,
Вона в огонь і в воду піде,
Вона згорить в яснім вогні
Побідоносних революцій...

Рон

Куди їй куцїй!
Для неї іграшка, романтика ці дні.
Коли нас полк — ми всі герої,
Ми всі п'ємо героїства дим.
Зумій стояти сам — горою —
За революцію. Один!

Арсен

Один у полі не вояка.

Чути сирену грузовика. Заля сповнюється
стуком чобіт, нервовою говіркою. Черкнули
багнети один об один. Гупнули приклади об
підлогу.

Червоно-
армійці

— Білі знову поновили атаку.
— Наші стоять, як залізна стіна!
— Війна?
— Війна, брат, війна!

Розкрили вікно, стали конвеєром. Полетіли з
рук у руки, а там — у вікно на грузовик
пачками зв'язані справи, друкарські машинки,
телефони. Зайшов Борода.

Борода

Часом Старого тут не було?

Рева

кинувся до Бороди, почав торохтіти

На вокзалі не евакуація, а бабська паніка.
Якісь тендітні пані й панійки.
Беруть вагони з бою, в лоб...

Арсен
до Бороди

Старий подався на фронт,
Тобто за місто. Мотоциклі.

Рева
не дає Арсенові закінчити, торохтить

Чортові баби! Просто афронт!
Раз через них на капусту посікли...

Борода, не звертаючи увагу на Реву, відійшов з Арсеном. На конвеєрі кипить робота.

Конвеєр Д'ех, діла!
— Діла...
— Діла...
— Телефон!
— Машинка!

Зайшла завженвідділу Громова. З нею жінка з пов'язкою Червоного Хреста на рукаві.

Конвеєр — Губ - ма - ма - ша!

Громова Весело?

Конвеєр — Що ж?
— Була не була!
— Знай наших!

Громова підійшла до Рона, що знову взявся одрізувати останній телефонний апарат.

Громова Часом Старого тут нема?
Що це робиться, товаришу Роне!?
В мене жінки, дітей тьма,
А нам останні ешелюни?
Дитячі будинки...

Рон К чорту! Геть!
Тут революція гине,—
Розумієш,— усій революції смерть,

А ти мені будеш пускати слину
 Про якихся дітей, якихся жінок...
 Евакуація? Каша!

Борода
 підходить

Про жінок — що завгодно кажи, браток,
 А діти — майбутнє наше.

Вибух. Затремтіли шиби.

Громова За щастя дітей там ллється кров,
 На крові зійдуть квіти прийдешнього
 І ранок нового дня багровий...

Жінка Товаришко Громова! Чи ти йдеш уже?

Громова й жінка вийшли.

Борода От воно що — боротьба за владу:
 Наступи, відступи, евакуації,
 Інтервенції, окупації,
 Бльокади.
 Живем у вагоні, в запіллі, в бою, —
 Ніби й немає життя інакшого...

Конвеєр — Остання...
 — Єсть!
 — Даю!
 — Кінець?
 Знай наших!

Вийшли, залишивши розчиненим вікно.

Борода Ти комсомол, товаришу Роне,
 В тобі горить молодий порох...
 Я думаю зараз про молодість, —
 Скажи, чи була в мене молодість,
 Чи родився я в тифознім вагоні
 Віком одразу років на сорок?..

Рон Молодости не було й не буде,
Аж поки на всій землі
Не повстануть пригноблені люди
Проти королів!

Борода Ідеалізм! Говори конкретно :
Пролетаріят проти капіталізма.
Просто людей немає. Померли.
А королі, як мертвому клізма...

Рон Молодість наша в огнях боїв,
На глухих полустанках світових революцій,
Нам замість неї порив болючий,
Порив, що Каляєва на смерть вів,
Що Каракозова в гроб загнав...

Борода Ідеалізм !

Арсен Я так і знав.
Один у полі не вояка.

Рева Наші тікають ! Скажена атака.
кричить у вікно

Зараз Старий буде тут,
Його поранило в руку... шальною.
Ось вони... йдуть... ідуть...

Голос

Старого За десять хвилин сюди, за мною.

Зайшов Старий і зупинився на дверях.

Що тут у вас ?

Рон Готово все.

Борода Чекаємо твого наказу.

Старий Товаришу Борода, крий до Осназу.
Пароль — соціалізм. Пропуск — серп.

Борода вийшов. Старий, притримуючи поранену руку, стомлено сів на стіл.

Товаришу Арсенє, товаришу Роне, —
 За півгодини здаємо вокзал.
 Зберігаємо сили. Останній залп,
 Через міст у степ біжать ескадрони...
 Мертві бойці... мертві, Арсенє!
 Сотні і тисячі відданих впало...

Напружено підвівся.

Але ми прапор свій донесемо.

Підійшов до Рона.

Активу?

Рон П'ятнадцять.

Старий Мало.

Та з вами лишається Борода,
 Він бойовик, старий конспіратор,
 Ти молодий — палкий агітатор,
 Арсен — практик... Запілля. Н-да...
 Зв'язок з районами. Явки. Шифри.
 Не пити горілки. З дівчатами не спати.
 Для розвитку пам'яті зубрити цифри,
 Параграфи з альгебри, з біблії цитати.
 Все найважливіше — в голові.
 Бути готовим, щохвилинки.
 Як що їм пощастить вас зловить —
 Без довгої мови — до стінки!

Тихенько зайшла Іда, одягнена в коричняву
 гімназіяльну сукню. Зупинилася біля колони.

Рон не пізнав її.

Рон Хто ви? Чого вам, товаришко, треба?
 Як ви пройшли сюди? Одна?

Арсен Триста чортів білим у ребра!
 Це ж наша Іда, невже не впізнав?!

Рон Знову? Чого тобі? Що за одяг?
 Зібралися на баль, чи в маскарад?

Іда

підійшла до Старого

Товаришу, відходить останній потяг.
Шукають вас.

Старий

глянув на годинника

Дійсно, пора.

Іда

Я залишаюсь в запіллі.

Рон

Я проти!

Арсен

Не здавайся, Ідо, бий на прорив.

Рон

Нам і без тебе досить роботи.

Арсен

Не здавайся, Ідо! Гори!

Іда

Чекаю наказу залишатися в запіллі.

Старий

Дозволю лишатися. Будь залізом,
Коли вже стаєш на боротьбу.
Білі — вони й залишаються білі...
Розумієш? Будь твердою...

Іда

Буду.

Борода

входить

Осназ заліг за семафором
Прикривати відступ... Машина тут.

Старий

глянув на годинника

Десять хвилин. Ти, як завжди, скорий.

Ну, залишайтесь, а я... піду.

Від дверей повернувся.

Та я повернуся. Повернемось всі ми.
Наступи. Відступи. Висока доба!
Висока мета! Навіть трупи сині
Встануть на твій бойовий барабан.
Нашої армії не зменшити сил,
Нам чорт не страшний, не те, що бльокада,—

Мертві бійці встануть з могил
І підуть на бій відвойовувать Ради.
Прапор згорнуто, але він у нас!
Ось він лежить в кремлі мого серця.
На варту боїв нас поставив клас,
Ми мусимо перемогти, або вмерти.

Вийшов. Чути, як запихтів мотоцикл і затих.
Погасли ліхтарі за вікном. Іда підійшла до вікна.

Арсен Герой!

Борода Герой старий...

Іда Яка зловісна тиша!

Рон Запілля знов, і ми, як миші.

Далекий вибух. Навшпиньках повиходили.
Тиша. Раптом на вулиці загоряються ліхтарі,
чути тупіт копит кавалерії і пісню. Повз
розчинене вікно проходить біле військо. Видно
лише щетину багнетів, вона коливається,
блищить на світлі ліхтарів. На столі сиротіє
неодрізаний телефон.

ПУНКТ ДРУГИЙ

Конспіративна квартира. Коло вікна Іда мере-
жить хрестиками рушника. Арсен спить.
Борода ходить з кутка в куток. Нарешті
зупиняється коло Рона, що пише щось ква-
пливо. Рон підводить голову од письма.

Рон

Запілля знов, і ми, як миші.
Який розпачливий неспокій!
Ми знову сидимо в норі глибокій,
Засуджені на тихий переляк,
Аж поки шторм революційний заколише
Верхівлі щогл оцього корабля.
Немає вітру. Мертвий штиль на морі.
Коли ж зрадливим вітерцем війне,—
Нагонить хмари на червоні зорі,

Що миготять далеким нам вогнем...
Ми тільки дивимось. Не робимо нічого,
І каменем на дно стремить наш вутлий човен.

Борода Романтика! Ми на землі, синашу.
А треба знати, що таке земля,
Щоб не скував сердець зрадливий переляк,
Щоб піднімати робітництво наше...

Іда Але ж і кораблі! До річч, —
Учора тільки висадивсь десант
І впав на землю теплий вечір,
Матроських блюзок білі паруса
Розвіялись по вулицях, кав'ярнях,
Обмінювати ром і сигарети...
Видать, і в них життя не з гарних!
Коли б нам видати для них газету
На їхній мові, щоб прості слова
Могла збагнути кожна голова, —
Було б нам значно легше працювати.

Борода Пропозиція безперечно гідна уваги.
Голосую. Хто проти? Немає. Хто за?
Молодець! Хвалю, коза - дереза!
Практична хватка плюс горіння,
Плюс упертість революційна —
Якості високоцінні!

Одійшов від Іди й зупинився над Арсеном.

Рон

кинув писати

Запілля знов, і ми, як миші...

Борода Спокійно спить і рівно дише...

Рон

пожвавлюючись

Диви, як мало треба людям:
Поїсти трохи, трохи спати,
Махорки жменю, теплу бабу...

кинулась од вікна

Два офіцери вийшли з штабу,
З ними озброєні салдати...

Побігла знову до вікна.

Ідуть сюди!

Рон хапає папери.

Пройшли праворуч..

Рон

роздратовано кинув папери на стіл

Щомить тривога! Борода,
Тут штаб, а ти квартиру поруч.
Не розумію...

Борода

Єрунда!
І саме добре, що під носом —
Ніхто не здумає шукать.
Старий конспіративний спосіб
І спробований, на ять.
Здається, мав прийти вже Гавриш?

Рон

Де він пропав?

Іда

Пора давно.

Борода

Ідо, дивися пильніш у вікно,
Не то прогавиш.

До Рона.

У тебе готово?

Рон

Усе скінчено.

Іда

Писати він хлопець бравий!

Борода

Як друкарня?

Рон

Товариш Невінчаний
Уже налагодив справу.

Іда

од вікна

Гавриш іде!

Рон

Нарешті!

Борода

Будить Арсена

Вийшов.

Рон

Вставай, заспався...

Арсен

прокидаючись

Мені снилися допити, арешти,

Ніби хтось із нас попав я.

Зайшли Борода та Гавриш.

Гавриш

Привіт, товариші!

Іда

Привіт.

Рон

Чого запізнився?

Борода

Твій звіт.

Гавриш

Були причини. На заводі Гра і Ко

Ґрунт готуємо для страйку.

Маса, як порох. Іскра — і страйк,

І вверх ногами летить Гра.

Сьогодні знову звільнено двісті,

А завтра буде звільнено скільки?!

Арсен

Нам важливий зміст, а не кількість.

Борода

Справа безперечно в політичному змісті.

Гавриш

Коло заводу поставили зуавів.

Що ти з ним зробиш, коли він чорний?

Кожному душу жахом горне,

Кожного чорний жах давить.

Але чим важче — тим кращий ґрунт...

26 Борода Вірно, товаришу. Ти маєш рацію.
Розпочинаємо серйозну гру.
Французькою мовою проклямації
Будуть приготовані...

Іда

відійшла од вікна

Зуави! Хто вони?
Імперіялізму раби,
Буржуазії гарматне м'ясо.
Вони мусять поруч нас стати на бій!

Рон А покищо — вони темна маса...
Чого до столу прийшла знов?
Твій пост — вікно.

Іда пішла до вікна.

Гавриш Готуємо завтра масовку на заводі.
Агітатора треба... щоб, як вогонь!
Можуть трапитись всякі пригоди...

Рон Доведеться мені...

Борода Ні, ти не підеш, Рон.
Чого здивувався? Ти не підеш,
Арсен не піде, і я не піду.
На заводі завтра виступить Іда.

Рон Та що ти крутиш, старий Бородун?!

Борода Нас тут кожна собака знає,
Ризикувати ж нам ще не час.
Ми штаб. Керівник мас.
Ми маси до бою піднімаєм.
Якщо зловлять сьогодні тебе —
Нам буде важко підняти роботу.
Звичайно, ти міг би пройти до заводу,
Але чи треба цього тепер?

Йй на завод буде легше пройти,—
Важче запідозріти молоду дівчину,—
Таким чином,— піде вона, а не ти...
Тут тобі вся й причина!

Рон Я протестую, товаришу Борода!
Я протестую. Це безумство —
Іда молодий робітник... Да-да-да!
Нарешті, вона дівчина, нарешті, це глум...

Арсен Стоп!
Не туди поліз, браток.
Не гарячкуй, дорогий Каракозове,
Вимкни гарячих нервів ток...

Борода Більше спокою. Без нервозу.
Припинити мітинг. Я — голова!
Що це, товаришу? Бабожере!
Відповідай за свої слова,
Візьми на замок нерви.
Дисципліна іще раз — перша умова:
Більше діла, менше розмов.
Гавришу, завтра до тебе піде
Товаришка Іда.

Рон Смішно сказати!
На таку роботу послати бабу!

Іда
крикнула од вікна

До штабу
Вертається офіцерня і салдати...
Ведуть...

Всі кинулись до вікна.

Чотирьох арештованих...

Помруть, і ніхто не дізнається: хто вони?

Терор над містом чорне крило
 Розпустив і дзьобом крицевим скригоче...
 Так починаються трагічні ночі
 Під двухголовим орлом!

ПУНКТ ТРЕТІЙ

Завод Гра і Ко. Внутрішній куток двору перед ворітьми. Проїшла чота зуавів. З'являються Гавриш і Кільколих.

Кільколих Я заховала її в кочегарці.

Гавриш Їй там безпечно?

Кільколих Ніби, що так,
 Кочегари свої. Якщо ховатися —
 Тільки у них. Майстер Шостак
 Прочув щось про нашу Іду,
 Кинувся одразу до них,
 Але не знайшов і сліду,
 Хвостом покрутив і зник.

Гавриш Чудово. Вже скоро гудок. Так.
 Готуй товаришів, та наглядайся,—
 Після гудка сюди вертайся...

Кільколих Шостак!

Зникають. З'являється майстер Шостак, ліпить велике оголошення на воротах. Проходить чота зуавів. Майстер щось тямкує, біжить за ними.

Шостак Панове! Панове!.. Мусью... Добродії!
 Слухайте. Та як же це вам сказати?!
 Ви ж хоч і чорні, а люди вроді б...
 Довжні ж ви по-наському понімать!

Сержант зупинився і тупо дивиться на Шостака.

Ви, пардон, поніме по-руськи?
Нікаких розмов з ними! Поніме?
Раз!—і в морду. Страйк! А дзуськи?!

Сержант розвів руками. Чота проходить.

Невже ж таки зовсім ні бельмес?

Крізь ворота проходять пан Гра з лей-
тенантом де-Покансі.

Гра Шостак!

Шостак До послуг, пане, прошу.

Гра Розкажуй, що тут чути.

Шостак мовчить.

Ну?

Шостак Так, що... пробачте... чутки не хороші...
А саме що-ніяк не втну!
От знаю—на заводі єсть агітатор,
А знайти не знайду... бий мене бог.
Та за таке мене слід рошитати,
Або з агітатором—чик!—обох...

Гра Цікаво... а далі?

Шостак Треба нагайки!
Без нагайки нічого не втнеш.
Хочете обійтися без страйку?
То раз один послухайте мене.—
Хай заберуть отих чорномордих
І поставлять сотню козарлюг.
З ними ж говорити по-людському не можна,
А наші не гірше сала заллють.

Де-Покансі Що він каже?

Гра Це вірний пес.
до Шостака

Можеш іти, ти вільний.

Шостак пішов.

Боротися з страйкарями старий спец.
Був урядник, тепер цивільний.

Де - Покансі А страйк?

Гра Про страйк я маю уяву.
Розцінки сьогодні зменшено знов,
Ось, між іншим, про це об'ява...
Можливо проллється кров.
Але акції, акції, акції пухнуть!
Кров ніби дріжджі для них.
Революція в чужій країні це кухня,
Де смажаться прибутку масні блини.

Де - Покансі Будьте певні, шановний пане,—
В моїх інтересах приборкати страйк:
Завод Гра, Де - Покансі і компанія
І так далі etc.

Гра Ваш мудрий батько зробив чудесно,
Що віддав вас до війська...

Де - Покансі Parol d'honneur!
Але найкраще то газети. Невже не доведеться
Мені ховрахів викурювати з нір?

Гудок. Гра та де - Покансі проходять. З'яв-
ляються робітники та робітниці. Помічають
об'яву. Шостак теж з'являється і стежить з
боку.

Робітниці — Знову об'ява!
— Читай хто вміє.
— Може звільняють?
— Звільнення?
— Знов?

Шостак
повагом підходить

Ей, бабйо! Припиніть веремію!

Робітник Одійди, каїн, поки не мазнув.

Робітники Читай хто в голос!

Робітниця Не треба читати!

Хай рошчитують, як на розстріл вели —
Десятого з ряду відрахувати,
— Крок вперед! Чота, пали!

Робітники — Читай!

— Не читай!
— Тут про інше...
— Тут про розцінки!
— Розцінки?!
— Знов!!!

Підтримувана товаришами у натовпі робітників і робітниць на купі брухту з'являється
Іда.

— Тихше, товариші! Тихше!

Шостак Агітаторша! Тут... я так і знав!

Побіг у глиб двору.

Іда Поголовне звільнення. Зниження розцінки.
Коло заводу варта зуавів.
Вони нас продовжують ставити до стінки,
Як і раніше до стінки ставили.
Ось уже хмари союзницького десанту
Чорно і грізно нависли в порту.
Волю свою, пролетарю, гартуй!
Хто тебе визволить, якщо не сам ти?
Капіталізм повернувся не сам,
Він повернувся з дорогим приплодом.
Невже хтось вірить, що союзницький десант
Принесе хоч комусь свободу?!
Демократія! Прекрасні слова!
Прекрасні слова, щоб нзс дурити,
Високі слова, ганьбою вкриті,
Як меншовізму голова!

Хто працюватиме? Пролетаріят,—
 Дванадцять годин на добу щоднини
 І в муках голоду знову згорять
 Робітники й робітничі родини.
 Ви, що свободу з бою взяли,
 Будете нести ярмо бльокади
 Та інтервенції?! А як же Ради,
 Що сотні сот за них лягли?
 Невже наша воля і му́ка, і кров,
 Мужність і молодість впали задарма?
 Ви бачите — вся країна — гроб,
 Над гробом постать владики — жандарма!
 А там, де труд колонами труб
 Слав кличі робітничому світу,—
 Голодна смерть одчайдушних згуб
 Стала неситий рот кривити!
 Для кого ми піт і кров кладемо?
 Ми мали свободу і мусимо мати,
 Партія кличе вас піднімати
 Прапор червоний перемог!

Вривається Шостак. За ним спокійно йде
 де - Покансі. З'являються зуави.

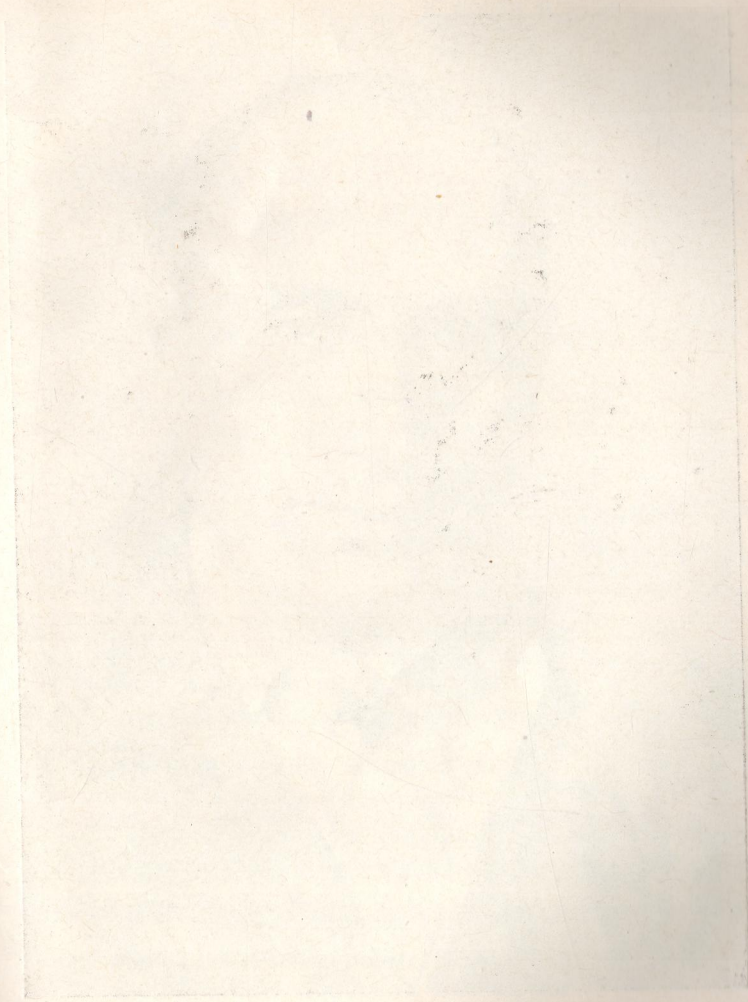
Шостак Муссю... мусссю!

Де - Покансі Мовчати!

Іда закам'яніла. Хтось крикнув з натовпу:

Рятуйтесь! Будуть стріляти...

Де - Покансі подає команду. Зуави наставляють багнети на робітників і наступають на них мовчазною лавою, Де - Покансі проходить у саму гушу робітників і з підкресленою ввічливістю зводить Іду з купи брухту, рухом наказуючи їй зайняти місце серед чорної варти. В мертвій тиші зуави витіснюють робітників. Подвір'я порожніє. Варта повела Іду. Тоді з'явився Рон, кинув тривожний погляд навкруги:

RECEIVED
AT THE OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE ARMY

DEPARTMENT OF THE ARMY
WASHINGTON, D. C.

ДО ПЛЕНУМУ МБРЛ

БЕЛА ІЛЛЄШ
ВІДПОВІД. СЕКРЕТАР МБРЛ

Рон Кінець. Спізнився. її забрали!
Який провал... Яка ганьба!
Та навіть коли вона в чорта в зубах,
Я мушу її врятувати...

Кидається до воріт. Два зуави заступають
йому шлях. Він хоче тікати, але вони хапа-
ють його. Боротьба.

Зуав Капрале!
Це вже сьогодні другий...

Капрал Будемо мати подяку! тю-тю...
Пляшка рому, зверх норми тютюн...
Ходім!

Повели Рона. Над подвір'ям зазвучав гудок.

ДАЛІ БУДЕ

В. БРОНЕВСЬКИЙ

ДО ТОВАРИШІВ САЛДАТІВ

Вміли на фронті вмирати,
Вміли Бельведер здобути,
Та в побідний ваш спів крізь ґрати
Вплівся крик, і його не забути.

З в'язниць шість тисяч в'язнів
Гукають до вас: одчиніте!
Прикличте спогад недавній,
Щипьорні та Гуці в'язничні!

Не дісталася Польща задарма,
Кров'ю сплачено волю та славу,
З-під копит царських жандармів
Видирали ви вільну Варшаву.

Нині знову зухвала Варшава
Вї зводить в військовому громі!

То для чого ж кати ті ж самі
Коло вас упиваються кров'ю?

Одлетіли орли двохголові,
Змовкли глухо дзвони - кайдани,
Та кайданами дзвонить знову
В дефензивах пан Кайдан.

Плине кров, плине кров травнева
На майданах в атаках поліцій...
Слухайте! — то до вас ще раз
Гукають топтані й биті.

Багнетами в мури! Сміло!
Брами ковані — навсяж! Доволі!
Варшаво в полум'ї стрілів!
Гарячий запаху волі!

з польської І. ГРАДЕЦЬ

НАТАЛЯ ЗАБІЛА ТРАКТОРОБУД

ПОВІСТЬ
ЗАКІНЧЕННЯ

Тільки на третій день Галя прийшла до контори. Прийшла, як завжди, рано, коли ще порожні й мовчазні були великі кімнати.

Коли Сашко о пів на дев'яту швидким юнацьким кроком за своєю звичкою влетів у помешкання, бадьоро грюкнувши дверима, він відразу побачив її. Побачив, бо щодня, відчиняючи двері, він мимоволі перший свій погляд спрямовував туди, в той далекий кут, де біля вікна звик бачити темнорусяву стрижену голову своєї давньої товаришки. І погляд стикався з незвичною порожнечою, що боляче відбивалася в мозку й на цілий день, на цілий вечір залишалася десь у підсвідомості